

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 2 april 2009*

I mål C-394/07,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt protokollet av den 3 juni 1971 om domstolens tolkning av konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, framställd av Corte d'appello di Milano (Italien) genom beslut av den 27 juni 2007, som inkom till domstolen den 22 augusti 2007, i målet

Marco Gambazzi

mot

DaimlerChrysler Canada Inc.,

CIBC Mellon Trust Company,

meddelar

* Rättegångsspråk: italienska.

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden P. Jann (referent) samt domarna M. Ilešič, A. Tizzano, A. Borg Barthet och J.-J. Kasel,

generaladvokat: J. Kokott,
justitiesekreterare: enhetschefen M.-A. Gaudissart,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 9 oktober 2008,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Marco Gambazzi, genom B. Nascimbene och M. Condinanzi, avvocati,

- DaimlerChrysler Canada Inc. och CIBC Mellon Trust Company, genom F. Alvino, S. Pravettoni och A. Anglani, avvocati,

- Italiens regering, genom I.M. Braguglia, i egenskap av ombud, biträdd av W. Ferrante, avvocato dello Stato,

- Greklands regering, genom T. Papadopoulou och O. Patsopoulou, båda i egenskap av ombud,

- Förenade kungarikets regering, genom Z. Bryanston-Cross och I. Rao, båda i egenskap av ombud, biträdda av M. Gray, barrister,

- Europeiska gemenskapernas kommission, genom A.-M. Rouchaud-Joët, E. Montaguti och N. Bambara, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 18 december 2008 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 27.1 i konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 299, 1972, s. 32; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 30), i dess lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands tillträde (EGT L 304, s. 1, och ändrad text, s. 77; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 14), enligt konventionen av den 25 oktober 1982 om Republiken Greklands tillträde (EGT L 388, s. 1; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 26), enligt konventionen av den 26 maj 1989 om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals tillträde (EGT L 285, s. 1; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 43) och enligt konventionen av den 29 november 1996 om Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges tillträde (EGT C 15, 1997, s. 1) (nedan kallad Brysselkonventionen).

- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Marco Gambazzi, bosatt i Lugano (Schweiz), och bolagen DaimlerChrysler Canada Inc. (nedan kallat DaimlerChrysler) och CIBC Mellon Trust (nedan kallat CIBC), etablerade i Kanada, angående verkställighet i Italien av två avgöranden meddelade i Förenade kungariket.

Tillämpliga bestämmelser

Brysselkonventionen

- 3 Villkoren för att ett avgörande som meddelats i en konventionsstat ska erkännas och verkställas i en annan konventionsstat anges i artiklarna 25–49 i Brysselkonventionen, som ingår i avdelning III i konventionen, med rubriken ”Erkännande och verkställighet”.
- 4 I artikel 25 i konventionen föreskrivs följande:

”I denna konvention förstås med dom varje avgörande som har meddelats av domstol i en konventionsstat oavsett dess rubricering, såsom dom, beslut eller förordnande om verkställighet, liksom domstolstjänstemans beslut i fråga om rättegångskostnader.”

5 Artikel 27.1 och 27.2 i konventionen har följande lydelse:

”En dom skall inte erkännas

1. om ett erkännande skulle strida mot grunderna för rättsordningen (ordre public) i den stat där domen görs gällande,
2. om det är en tredskodom eller en annan dom som har meddelats mot en utebliven svarande och svaranden inte på rätt sätt har delgivits stämningsansökan eller motsvarande handling i tillräcklig tid för att kunna förbereda sitt svaromål”.

6 I artikel 29 i konventionen, som rör erkännande av avgörande, och i artikel 34 tredje stycket, angående verkställighet, föreskrivs, med sinsemellan motsvarande ordalydelse, att den utländska domen aldrig får omprövas i sak.

Luganokonventionen

7 Den i Lugano den 16 september 1988 antagna konventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 319, s. 9) (nedan kallad

Luganokonventionen) har sitt ursprung i bildandet av Europeiska frihandelssammanslutningen (Efta) och i upprättandet av ett system, analogt med Brysselkonventionens, mellan Efta-länderna och Europeiska gemenskapernas medlemsstater.

8 I artikel 27.1 i Luganokonventionen anges följande:

”En dom skall inte erkännas

1. om ett erkännande skulle strida mot grunderna för rättsordningen (ordre public) i den stat där domen görs gällande.”

9 Enligt förklaringen av ombuden för regeringarna i de signatärstater till Luganokonventionen som är medlemmar i Europeiska gemenskaperna är det ”lämpligt att Gemenskapsdomstolen, när den tolkar Brysselkonventionen, tar tillbörlig hänsyn till avgöranden som har meddelats enligt Luganokonventionen”.

10 Likaså ska konventionsstaterna enligt artikel 1 i protokoll nr 2 om en enhetlig tolkning av konventionen ”ta tillbörlig hänsyn till de principer som har fastställts i relevanta avgöranden från övriga konventionsstaters domstolar”.

Det nationella målet och tolkningsfrågan

- 11 Det framgår av begäran om förhandsavgörande och av de yttranden som ingetts till domstolen att High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division, den 26 februari 1997, inom ramen för en skadeståndstalan som DaimlerChrysler och CIBC hade väckt mot Marco Gambazzi och på begäran av dessa båda bolag, meddelade ett beslut som dels tills vidare förbjöd Marco Gambazzi att förfoga över vissa av sina tillgångar ("freezing order"), dels förelade honom att lämna upplysningar om vissa av hans tillgångar samt förete handlingar som han innehade, vilka rörde huvudyrkandet ("disclosure order"). De schweiziska myndigheterna delgav Marco Gambazzi, som i behörig ordning hade inställt sig till förfarandet inför High Court, detta beslut den 11 mars 1997.
- 12 Marco Gambazzi efterkom inte denna "disclosure order", åtminstone inte fullständigt. High Court meddelade då, på begäran av DaimlerChrysler och CIBC, den 10 juli 1998 ett beslut där Marco Gambazzi förbjöds att fortsättningsvis delta i förfarandet om han inte inom den föreskrivna fristen uppfyllde sina skyldigheter att lämna ut begärda upplysningar och handlingar ("unless order").
- 13 Marco Gambazzi överklagade dessa beslut ("freezing order", "disclosure order" och "unless order"). Överklagandena ogillades i samtliga fall.
- 14 Den 13 oktober 1998 meddelade High Court en ny "unless order".
- 15 Eftersom Marco Gambazzi inte helt hade fullgjort sina skyldigheter enligt sistnämnda beslut inom den föreskrivna fristen, befanns han skyldig till "contempt of Court" och uteslöts från förfarandet ("debarment").

- 16 I dom av den 10 december 1998, kompletterad av ett beslut av den 17 mars 1999 (nedan kallade High Courts avgöranden), avgjorde High Court målet som om Marco Gambazzi hade uteblivit och biföll DaimlerChryslers och CIBC:s yrkanden, varvid Marco Gambazzi förpliktades att betala 169 752 058 CAD och 71 595 530 CAD respektive 129 974 770 USD i skadestånd till bolagen jämte bikostnader.
- 17 På begäran av DaimlerChrysler och CIBC förklarade Corte d'appello di Milano (Italien) genom beslut av den 17 december 2004 High Courts avgöranden verkställbara i Italien.
- 18 Marco Gambazzi begärde ändring av detta beslut. Han gjorde gällande att High Courts avgöranden inte kan erkännas i Italien, eftersom de strider mot grunderna för rättsordningen (ordre public) i den mening som avses i artikel 27.1 i Brysselkonventionen, då de meddelats i strid mot rätten till försvar och den kontradiktoriska principen.
- 19 Mot denna bakgrund har Corte d'appello di Milano, som har att pröva begäran om ändring, beslutat att vilandeförklara ärendet och ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

”Får domstolen i den stat där en dom görs gällande, med stöd av bestämmelsen om grunderna för rättsordningen (ordre public) i artikel 27.1 i Brysselkonventionen, beakta den omständigheten att domstolen i den stat som har meddelat domen har nekat den tappande parten, som i behörig ordning har inställt sig inför domstolen, rätten till försvar efter det att ett beslut om uteslutande (”debarment”) fattats i enlighet med vad som angetts ovan, eller ska nämnda bestämmelse, i förening med de principer som följer av artikel 26 och följande artiklar i Brysselkonventionen, avseende ömsesidigt erkännande och verkställighet av domar i gemenskapen, tolkas så, att nationella domstolar inte kan fastslå att handläggningen av ett tvistemål strider mot grunderna för rättsordningen (ordre public) i den mening som avses i artikel 27.1 i konventionen, när en av parterna i ett tvistemål nekas möjligheten att utöva rätten till försvar, med anledning av ett beslut där domstolen utesluter parten från förfarandet på grund av att denne inte uppfyllt sina skyldigheter enligt ett föreläggande från domstolen?”

Prövning av tolkningsfrågan

- 20 Den hänskjutande domstolen har ställt tolkningsfrågan för att få klarhet i huruvida domstolen i den stat där en dom görs gällande, vid tillämpningen av bestämmelsen om ordre public i artikel 27.1 i Brysselkonventionen, får beakta den omständigheten att domstolen i den stat där domen meddelades dömde i fråga om kärandens yrkanden utan att höra svaranden, som i behörig ordning hade inställt sig inför domstolen men som genom beslut uteslutits från förfarandet, på den grunden att han inte hade uppfyllt sina skyldigheter enligt ett tidigare beslut fattat inom ramen för samma förfarande.

Klassificering av High Courts avgöranden med hänsyn till artikel 25 i Brysselkonventionen

- 21 Domstolen ska inledningsvis pröva om High Courts avgöranden utgör domar i den mening som avses i artikel 25 i Brysselkonventionen eller om de, såsom Marco Gambazzi har hävdad, inte inryms i detta begrepp såtillvida att de inte meddelats med iakttagande av den kontradiktoriska principen och rätten till en rättvis rättegång.
- 22 Det ska därvid erinras om att artikel 25 i Brysselkonventionen avser varje avgörande som har meddelats av domstol i en konventionsstat, utan åtskillnad.
- 23 Domstolen har visserligen understrukit att samtliga bestämmelser i Brysselkonventionen, såväl de i avdelning II om domstols behörighet som de i avdelning III om erkännande och om verkställighet, uttrycker avsikten att inom ramen för konventionens syfte se till att rätten till försvar iaktas i de förfaranden som leder till domstolsavgöranden. Enligt domstolen räcker det dock för att ett domstolsavgörande ska omfattas av konventionens tillämpningsområde att det, innan erkännande och verkställighet begärs i en annan stat än ursprungsstaten, i ursprungsstaten har varit

eller hade kunnat vara föremål, under olika former, för ett kontradiktoriskt förfarande (dom av den 21 maj 1980 i mål 125/79, Denilauler, REG 1980, s. 1553, punkt 13; svensk specialutgåva, volym 5, s. 197).

24 Således omfattas exempelvis tredskodomar av Brysselkonventionens tillämpningsområde, såsom framgår av artikel 27.2 i denna konvention, en bestämmelse som uttryckligen avser uteblivna svarande.

25 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 24 i sitt förslag till avgörande, hade High Courts avgöranden formen av en dom eller ett beslut, vilka meddelats efter ena partens utelämnande i ett tvistemål som, i princip, följde den kontradiktoriska principen. Den omständigheten att domstolen avgjorde målet som om svaranden, som i behörig ordning hade inställt sig, hade uteblivit räcker inte för att ifrågasätta klassificeringen av avgörandena i fråga. Den kan bara beaktas vad gäller förenligheten av dessa avgöranden med grunderna för rättsordningen (ordre public) i den stat där de görs gällande.

Beaktandet av att svaranden uteslutits från förfaranden med hänsyn till artikel 27.1 i Brysselkonventionen

26 I dom av den 28 mars 2000 i mål C-7/98, Krombach (REG 2000, s. I-1935), punkt 23, fann domstolen att även om det inte ankommer på den att definiera innehållet i grunderna för rättsordningen i en konventionsstat, är det domstolens uppgift att kontrollera gränserna inom vilka den nationella domstolen i en konventionsstat kan tillämpa detta begrepp för att inte erkänna en dom som har meddelats av en domstol i en annan konventionsstat.

27 Domstolen har förklarat att bestämmelsen om ordre public endast kan tillämpas i det fall då erkännande eller verkställighet av en dom som meddelats i en annan konventionsstat på ett oacceptabelt sätt skulle innebära en konflikt med rättsordningen i den stat där domen görs gällande, såtillvida att den kränker en grundläggande princip.

Denna kränkning måste innebära ett klart åsidosättande av en rättsregel som anses vara fundamental i rättsordningen i den stat där domen görs gällande eller av en rättighet som erkänns som grundläggande i denna rättsordning (domen i det ovannämnda målet Krombach, punkt 37).

- 28 Vad gäller rätten till försvar, till vilken hänvisning sker i tolkningsfrågan, intar denna en central plats i planeringen och genomförandet av en rättvis rättegång, och den ingår bland de grundläggande rättigheter som följer av medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner och av de folkrättsliga dokument angående skydd för de mänskliga rättigheterna som medlemsstaterna har varit med om att utarbeta eller har tillträtt. I detta avseende är Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, undertecknad i Rom den 4 november 1950, av särskild betydelse (se, för ett liknande resonemang, punkterna 38 och 39).
- 29 Grundläggande rättigheter, såsom rätten till försvar, är visserligen inte absoluta privilegier, utan de kan inskränkas. Inskränkningar måste dock faktiskt svara mot det mål av allmänintresse som ligger bakom åtgärden i fråga och inte, med hänsyn till det eftersträlvade målet, innebära en klar och oproportionerlig kränkning av de garanterade rättigheterna.
- 30 Förenade kungariket har anfört att syftet med en "freezing order", "disclosure order" och "unless order" är att säkerställa en rättvis och effektiv rättskipning.
- 31 Det ska medges att ett sådant syfte kan motivera en inskränkning av rätten till försvar. Såsom den italienska och den grekiska regeringen har gjort gällande, föreskrivs i flertalet av medlemsstaterna sanktionsåtgärder mot personer som försöker förhåla en tvistemålsprocess på ett sätt som i slutändan innebär att domstolsprövning vägras.

- 32 Sådana sanktionsåtgärder får emellertid inte vara uppenbart oproportionerliga i förhållande till det eftersträvade målet, nämligen att säkerställa att förfarandet förlöper effektivt i syfte att uppnå god rättskipning.
- 33 Vad gäller den sanktionsåtgärd som vidtogs i det aktuella nationella målet, det vill säga att Marco Gambazzi helt uteslöts från att delta i förfarandet, utgör den, såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 67 i sitt förslag till avgörande, största tänkbara inskränkning i rätten till försvar. Det ska därför ställas mycket höga krav för att den inte ska anses innebära en klar och oproportionerlig kränkning av denna rätt.
- 34 Det ankommer på den hänskjutande domstolen att mot bakgrund av de konkreta omständigheterna i målet bedöma huruvida så är fallet.
- 35 Parterna i det nationella målet har i det sammanhanget åberopat en dom som Tribunale federale (Schweiz federala domstol) (mål 4P082/2004) meddelade den 9 november 2004. I den domen ogillade rätten CIBC:s och DaimlerChryslers överklagande av ett avgörande från Tribunale d'appello del cantone Ticino (överrätten i kantonen Ticino, Schweiz) med avslag på begäran om erkännande och verkställighet i Schweiz av High Courts avgöranden mot Marco Gambazzi, eftersom dessa ansågs strida mot artikel 27.1 i Luganokonventionen. Tribunale federale fann att det inte stred mot schweizisk ordre public att undanta Marco Gambazzi från förfarandet i High Court men att andra omständigheter, som den hänskjutande domstolen inte har redovisat i förevarande förfarande, ändå motiverade att bestämmelsen om ordre public tillämpades.
- 36 Enligt förklaringen av ombuden för regeringarna i de signatärstater till Luganokonventionen som är medlemmar i Europeiska gemenskaperna är det lämpligt att domstolen tar tillbörlig hänsyn till nämnda dom från Tribunale federale. Enligt artikel 1 i protokoll 2 om en enhetlig tolkning av konventionen ska den hänskjutande domstolen också ta tillbörlig hänsyn till denna rättspraxis.

- 37 För att konkretisera bestämmelsen om ordre public hänvisade Tribunale federale till rätten till en rättvis rättegång och till rätten att yttra sig, principer som EG-domstolen själv hänvisade till i sin dom i det ovannämnda målet Krombach och som den har erinrat om ovan i punkterna 27 och 28 i förevarande dom.
- 38 Vad gäller Tribunale federales konkreta bedömning i den ovannämnda domen av vad som stred mot schweizisk ordre public i det aktuella fallet, är denna inte formellt bindande för den hänskjutande domstolen, särskilt som den domstolen har att göra sin bedömning på grundval av ordre public i italiensk rätt.
- 39 För att fullgöra sin tolkningsuppgift i enlighet med vad som erinrats om i punkt 26 ovan i denna dom ska domstolen emellertid precisera de principer som den har utformat genom att ange de allmänna kriterier som den hänskjutande domstolen har att tillämpa vid sin bedömning.
- 40 Domstolen vill därvid påpeka att frågan huruvida det är förenligt med ordre public i den stat där domen görs gällande att domstolen i den stat där domen meddelades utslöt en part från förfarandet måste bedömas med hänsyn tagen till förfarandet i dess helhet och utifrån samtliga omständigheter (se, för ett liknande resonemang, dom av den 2 maj 2006 i mål C-341/04, Eurofood IFSC, REG 2006, s. I-3813, punkt 68).
- 41 Det betyder i detta fall att det ska beaktas inte bara under vilka villkor High Court efter avslutat förfarande meddelade de avgöranden av vilka verkställighet nu begärs, utan också under vilka villkor den beslutade om en ”disclosure order” och en ”unless order” i ett tidigare skede.

- 42 Vad för det första gäller denna "disclosure orders" ankommer det på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida, och i förekommande fall i vilken mån, Marco Gambazzi haft möjlighet att yttra sig över avgörandenas föremål och räckvidd innan de meddelades. Samma domstol ska också pröva vilka rättsmedel han haft tillgång till efter det att denna "disclosure order" meddelats för att begära ändring eller återgång av dem. Det ska därvid utrönas om den berörda parten haft möjlighet att åberopa samtliga faktiska och rättsliga omständigheter som han ansåg kunde stödja hans begäran och om dessa frågor har prövats i sak, med iakttagande fullt ut av den kontradiktoriska principen, eller om de frågor han hade möjlighet att ta upp tvärtom var begränsade.
- 43 Det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida de skäl som Marco Gambazzi anfört för att inte efterkomma de aktuella "disclosure orders" – i synnerhet att det skulle strida mot hans tystnadsplikt som advokat att lämna ut den begärda informationen, vilket skulle innebära att han begick ett brott – har kunnat åberopas i en kontradiktorisk domstolsprocess.
- 44 Vad vidare gäller meddelandet av en "unless order" ska den hänskjutande domstolen pröva huruvida Marco Gambazzi omfattats av processrättsliga skyddsregler som gett honom en faktisk möjlighet att angripa den beslutade åtgärden.
- 45 Slutligen, beträffande High Courts avgöranden, där rätten dömde i fråga om kärandenas yrkanden som om Marco Gambazzi hade uteblivit, ska den hänskjutande domstolen pröva huruvida dessa yrkanden prövades i sak, i det skedet eller i ett tidigare skede, och huruvida Marco Gambazzi, i det skedet eller i ett tidigare skede, gavs möjlighet att yttra sig på denna punkt och huruvida han hade möjlighet att överklaga.
- 46 Det ska understrykas att dessa bedömningar, som enbart syftar till att fastställa huruvida det föreligger en klar och oproportionerlig kränkning av rätten att yttra sig, inte får innebära en prövning av High Courts bedömning i sak. En sådan prövning skulle

nämligen utgöra en sådan omprövning i sak som är uttryckligen förbjuden enligt artiklarna 29 och 34 tredje stycket i Brysselkonventionen. Den hänskjutande domstolen måste begränsa sig till att identifiera vilka rättsmedel som stod till Marco Gambazzis förfogande och till att kontrollera huruvida denne, inom ramen för dessa rättsmedel, haft möjlighet att yttra sig i enlighet med den kontradiktoriska principen och med ett fullt utövande av rätten till försvar.

47 Efter det att dessa bedömningar gjorts, ankommer det på den hänskjutande domstolen att väga de olika faktorerna mot varandra för att avgöra huruvida det, med hänsyn till High Courts syfte att åstadkomma en effektiv rättskipning, framstår som en klar och oproportionerlig kränkning av Marco Gambazzis rätt att yttra sig att han utslöts från förfarandet.

48 Tolkningsfrågan ska således besvaras på följande sätt: Artikel 27.1 i Brysselkonventionen ska tolkas så, att domstolen i den stat där en dom görs gällande, med hänsyn till bestämmelsen om grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i nämnda artikel, får beakta den omständigheten att domstolen i den stat där domen meddelades har dömt i fråga om karendens yrkanden utan att höra svaranden, som i behörig ordning inställt sig inför den men som utslutits från förfarandet på den grunden att han inte uppfyllt sina skyldigheter enligt ett tidigare beslut fattat inom ramen för samma förfarande, när den, efter en bedömning av förfarandet i dess helhet och med hänsyn till samtliga omständigheter, finner att denna utslutningsåtgärd innebar en klar och oproportionerlig kränkning av svarandens rätt att yttra sig.

Rättegångskostnader

49 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

Artikel 27.1 i konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, i dess lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands tillträde, enligt konventionen av den 25 oktober 1982 om Republiken Greklands tillträde, enligt konventionen av den 26 maj 1989 om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals tillträde och enligt konventionen av den 29 november 1996 om Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges tillträde, ska tolkas på följande sätt:

Domstolen i den stat där en dom görs gällande får, med hänsyn till bestämmelsen om grunderna för rättsordningen (ordre public) i nämnda artikel, beakta den omständigheten att domstolen i den stat där domen meddelades har dömt i fråga om kärandens yrkanden utan att höra svaranden, som i behörig ordning inställt sig inför den, men som uteslutits från förfarandet på den grunden att han inte uppfyllt sina skyldigheter enligt ett tidigare beslut fattat inom ramen för samma förfarande, när den, efter en bedömning av förfarandet i dess helhet och med hänsyn till samtliga omständigheter, finner att denna uteslutningsåtgärd innebar en klar och oproportionerlig kränkning av svarandens rätt att yttra sig.

Underskrifter